ISSN:3030-332X
Impact factor: 9,493
International journal of scientific researchers

JUBRON XALIL JUBRONNING “SHODLIK VA QAYG‘U HAQIDA” ESSE TAHLILI

Isoqulova Dildora Farmon qizi
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti talabasi
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20270180

Annotatsiya: Mazkur maqolada Jubron Xalil Jubronning “An-Nabiy” (“Payg‘ambar”) asaridagi “Shodlik va qayg‘u haqida” bo‘limi ilmiy-adabiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida asarning falsafiy mazmuni, ramziy obrazlari, badiiy vositalari hamda tarbiyaviy ahamiyati yoritiladi. Muallif shodlik va qayg‘uni inson ruhiyatining o‘zaro bog‘liq holatlari sifatida talqin etadi. Maqolada buloq, sharob kosasi, cholg‘u va tarozu kabi ramziy obrazlarning semantik mohiyati ochib beriladi.
Kalit so‘zlar: Jubron Xalil Jubron, An-Nabiy, shodlik, qayg‘u, falsafiy tafakkur, ramziy obraz, badiiy vosita, poetik uslub, arab adabiyoti.

Аннотация: В данной статье проводится научно-литературный анализ раздела «О радости и печали» из произведения Jubron Xalil Jubron «Пророк». В исследовании раскрываются философское содержание произведения, система символических образов, художественные средства и воспитательное значение текста. Автор рассматривает радость и печаль как взаимосвязанные состояния человеческой души. Особое внимание уделяется символике источника, чаши, музыкального инструмента и весов.
Ключевые слова: Джубран Халиль Джубран, Пророк, радость, печаль, философия, символический образ, художественный стиль, арабская литература.

Abstract: This article presents a scientific and literary analysis of the chapter “On Joy and Sorrow” from Jubron Xalil Jubron’s work “The Prophet.” The study examines the philosophical meaning of the text, its symbolic imagery, artistic devices, and educational significance. The author interprets joy and sorrow as interconnected aspects of the human soul. Special attention is paid to symbolic images such as the fountain, the wine cup, the musical instrument, and the scales.
Keywords: Kahlil Gibran, The Prophet, joy, sorrow, philosophical thought, symbolic imagery, artistic device, poetic style, Arabic literature.

Jubron Xalil Jubron XX asr arab va jahon adabiyotining eng yirik vakillaridan biri hisoblanadi. Uning ijodi Sharq falsafasi, sufiyona tafakkur hamda G‘arb modernistik adabiyoti uyg‘unlashgan noyob badiiy olamni namoyon etadi. Adibning “An-Nabiy” (“Payg‘ambar”) asari falsafiy-lirik yo‘nalishdagi yuksak badiiy namuna bo‘lib, unda inson hayotining eng muhim masalalari hikmat ohangida bayon etiladi. Asarning “Shodlik va qayg‘u haqida” bo‘limida inson ruhiyati chuqur tahlil qilinadi. Muallif shodlik va qayg‘uni bir-biriga qarama-qarshi emas, balki bir-birini to‘ldiruvchi ruhiy holatlar sifatida talqin qiladi. Ushbu maqolada mazkur bo‘limning g‘oyaviy mazmuni, badiiy vositalari, ramziy obrazlari va tarbiyaviy ahamiyati ilmiy-adabiy jihatdan tahlil qilinadi.

“An-Nabiy” asari dialogik tuzilishga ega bo‘lib, unda Al-Mustafa obrazi hayot haqidagi hikmatlarni bayon qiladi. Har bir bo‘lim savol va javob asosida qurilgan. “Shodlik va qayg‘u haqida” bo‘limida ham shu usul qo‘llangan bo‘lib, bu usul matnga falsafiy va ruhiy chuqurlik bag‘ishlaydi. Muallifning uslubi ramziy va poetik xarakterga ega. Unda oddiy fikr emas, balki chuqur ma’naviy xulosalar obrazlar orqali ifodalanadi. Shu sababli asar o‘quvchiga nafaqat aqliy, balki ruhiy-estetik ta’sir ham ko‘rsatadi.

Parchaning markaziy g‘oyasi shundan iboratki, inson hayotida shodlik va qayg‘u bir-biridan ajralgan holda mavjud bo‘la olmaydi. Jubron Xalil Jubron ushbu ikki ruhiy holatni bir-biriga zid tushunchalar emas, balki inson qalbining o‘zaro bog‘liq va bir-birini to‘ldiruvchi ikki qirrasi sifatida talqin qiladi. Muallifning fikricha, inson qalbi aynan qayg‘u, iztirob va ruhiy sinovlar orqali kengayadi, chuqurlashadi hamda hayotni yanada teranroq his qilish qobiliyatiga ega bo‘ladi. Shu sababli inson boshidan kechirgan ruhiy og‘riqlar keyinchalik chinakam va mazmunli shodlikni his etishiga zamin yaratadi. Demak, asarda qayg‘u insonni sindiruvchi emas, aksincha, uni ichki jihatdan boyituvchi va kamolga yetkazuvchi ruhiy tajriba sifatida namoyon bo‘ladi.

Muallif bu fikrni oddiy nasihat tarzida emas, balki chuqur falsafiy va badiiy ifodalar orqali ochib beradi. U inson qalbini go‘yo bir idishga qiyoslaydi: qalb qayg‘u orqali kengaysa, keyinchalik shodlik ham shu kengaygan qalbda chuqurroq joy oladi. Shu ma’noda iztirob insonning ichki dunyosini o‘zgartiradi, uni hayotning mohiyatini chuqurroq anglashga olib keladi. Jubronning qarashicha, qayg‘uni boshidan kechirmagan inson chinakam quvonchning qadriga ham yetolmaydi. Chunki shodlikning haqiqiy qiymati ko‘pincha inson og‘riq va yo‘qotishlardan o‘tganidan keyin anglashiladi. Asarda muallif qayg‘uni faqat salbiy ruhiy holat sifatida ko‘rsatmaydi. Aksincha, u qayg‘uning tarbiyaviy va ma’naviy ahamiyatini alohida ta’kidlaydi. Inson hayotdagi qiyinchiliklar orqali sabrni, matonatni va ichki bardoshlilikni o‘rganadi. Ruhiy iztiroblar insonni o‘z qalbiga nazar tashlashga, o‘zini anglashga majbur qiladi. Shu tariqa qayg‘u insonning ma’naviy kamolotida muhim bosqichga aylanadi. Muallifning fikricha, qalb aynan iztirob orqali noziklashadi va boshqalarning dardini ham chuqurroq his qilishni o‘rganadi.

Jubronning ushbu falsafiy qarashlari Sharq tasavvufiy tafakkuriga ham yaqin turadi. Tasavvufda ham inson ruhiy poklanishga ko‘pincha sinov va iztiroblar orqali erishadi. Asardagi shodlik va qayg‘u talqini ana shu ruhiy-falsafiy qarashlar bilan uyg‘unlashadi. Muallif insonni hayotdagi og‘riqlardan qochishga emas, balki ularning ma’nosini tushunishga chorlaydi. Chunki inson ruhiy jihatdan aynan sinovlar orqali yetiladi va hayotning asl mohiyatini anglay boshlaydi. Bundan tashqari, asarda shodlik va qayg‘uning almashinib turishi hayotning tabiiy qonuniyati sifatida ko‘rsatiladi. Inson hayoti doimo bir xil holatda qolmaydi: quvonchdan keyin qayg‘u, qayg‘udan keyin esa yana umid va shodlik keladi. Muallif ana shu hayotiy haqiqatni falsafiy umumlashma darajasiga ko‘taradi. Shu bois asar o‘quvchini ruhiy jihatdan bardoshli bo‘lishga, hayotning har bir holatini ma’no bilan qabul qilishga undaydi.

Umuman olganda, “Shodlik va qayg‘u haqida” bo‘limida Jubron Xalil Jubron inson ruhiyatining nihoyatda murakkab va chuqur qatlamlarini ochib beradi. U shodlik va qayg‘uni inson qalbining ajralmas ikki holati sifatida talqin qilib, o‘quvchini hayotga falsafiy nigoh bilan qarashga chorlaydi. Shu jihatdan ushbu bo‘lim nafaqat badiiy jihatdan yuksak, balki katta ma’naviy va tarbiyaviy ahamiyatga ega bo‘lgan falsafiy-adabiy matn hisoblanadi.

Asarda buloq, sharob kosasi, cholg‘u va tarozu kabi ramziy obrazlar muhim o‘rin tutadi. Jubron Xalil Jubron falsafiy fikrlarini oddiy bayon orqali emas, balki chuqur ma’no yuklangan badiiy tasvirlar vositasida ifodalaydi. Shu sababli asardagi har bir obraz tashqi ko‘rinishidan ko‘ra kengroq ma’naviy-falsafiy mazmunni o‘zida mujassamlashtiradi. Muallif ramzlar orqali inson ruhiyatining nozik qatlamlarini ochib beradi hamda o‘quvchini matnning ichki ma’nolarini mushohada qilishga undaydi.

Buloq obrazi asardagi eng ta’sirchan ramzlardan biridir. Muallif kulgi manbai bo‘lgan buloq aslida ko‘z yoshlar bilan to‘lganini ta’kidlaydi. Bu obraz orqali shodlik va qayg‘u o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik ochib beriladi. Buloq hayot, oqim va ruhiy manba timsolidir. Uning ko‘z yosh bilan bog‘lanishi esa insonning chinakam quvonchi ko‘pincha iztiroblar orqali shakllanishini anglatadi. Ya’ni inson qalbi boshidan kechirgan qayg‘ular uni ichki jihatdan poklaydi va natijada yanada chuqurroq shodlikni his qilish imkonini beradi. Shu tariqa buloq obrazi inson ruhiyatining murakkab va ziddiyatli tabiatini badiiy ifodalash vositasiga aylanadi.

Sharob kosasi obrazi ham alohida falsafiy ma’no kasb etadi. Muallif kosaning avval kulol o‘tida pishirilganini eslatadi. Bu orqali inson qalbi ham turli hayot sinovlari, qayg‘ular va mashaqqatlar orqali “toblanishi” ko‘rsatiladi. Qanday qilib oddiy loy olovda pishib mustahkam idishga aylansa, inson qalbi ham qiyinchiliklar orqali chiniqadi va ma’naviy jihatdan kuchayadi. Bu yerda olov — hayot sinovlari, kosaning shakllanishi esa insonning ruhiy kamolot jarayonini anglatadi. Muallif shu obraz orqali qayg‘u va azoblarni insonni yemiruvchi emas, balki uni yetuklik sari olib boruvchi tajriba sifatida talqin qiladi.

Cholg‘u obrazi esa asardagi eng nozik va poetik tasvirlardan biri hisoblanadi. Muallif inson qalbini musiqiy cholg‘uga qiyoslaydi. Ma’lumki, cholg‘u yaratilishi uchun yog‘och kesiladi, o‘yiladi, shakl beriladi va ma’lum ma’noda “jarohatlanadi”. Ana shundan keyingina undan yoqimli kuy va musiqa taraladi. Xuddi shuningdek, inson qalbi ham iztiroblar, yo‘qotishlar va ruhiy sinovlar orqali shakllanadi. Qalb qanchalik chuqur iztirobni boshdan kechirsa, u shunchalik nozik va ta’sirchan bo‘lib boradi. Shu sababli cholg‘u obrazi inson ruhiyatining shakllanish jarayonini juda nafis va ta’sirli tarzda ifodalaydi.

Bu ramz orqali muallif insonning ichki go‘zalligi ko‘pincha boshdan kechirgan dardlari natijasida yuzaga chiqishini ko‘rsatadi.

Tarozu ramzi esa asarning falsafiy mazmunini umumlashtiruvchi obrazlardan biridir. Tarozu hayotdagi muvozanat, nisbat va ruhiy tebranishlarni ifodalaydi. Muallif inson hayotini doimo shodlik va qayg‘u o‘rtasida tebranib turuvchi holat sifatida tasvirlaydi. Hayotda mutlaq quvonch yoki mutlaq qayg‘u mavjud emas; ular doimo bir-birini to‘ldirib boradi. Tarozu obrazi orqali inson ruhiyatining o‘zgaruvchan tabiati, hayotning doimiy harakati va ichki muvozanat g‘oyasi ifodalanadi. Shu bilan birga, bu ramz insonni hayotdagi barcha holatlarga sabr va hikmat bilan yondashishga undaydi. Mazkur obrazlarning barchasi asarning badiiy-estetik qiymatini yanada oshiradi. Muallif oddiy falsafiy xulosalarni ramziy tasvirlar orqali jonlantirib, o‘quvchi qalbiga kuchli ruhiy ta’sir ko‘rsatadi. Natijada asar nafaqat falsafiy mazmuni, balki yuksak poetik uslubi va chuqur ramziy qatlamlari bilan ham katta badiiy ahamiyat kasb etadi.

Asarda parallelizm, ritorik savollar va personifikatsiya kabi badiiy vositalar keng qo‘llangan. Shodlik va qayg‘uning qarama-qarshi qo‘yilishi matnning ta’sirchanligini kuchaytiradi.

Personifikatsiya orqali shodlik va qayg‘u inson hayotiga tashrif buyuruvchi mehmonlar sifatida gavdalantiriladi. Bu esa tuyg‘ularning tabiiyligini va inson ruhiyati bilan chambarchas bog‘liqligini ko‘rsatadi.

Mazkur bo‘lim o‘quvchini hayotdagi qiyinchiliklar, ruhiy sinovlar va iztiroblarni sabr hamda matonat bilan qabul qilishga undaydi. Jubron Xalil Jubron qayg‘uni inson hayotiga tasodifan kirib keladigan salbiy holat sifatida emas, balki hayotning tabiiy va muqarrar qismi sifatida talqin qiladi. Muallifning fikricha, inson faqat quvonch va osoyishtalik bilangina yashamaydi; uning ruhiy kamoloti ko‘pincha og‘riq, ayriliq, sinov va iztiroblar orqali shakllanadi. Shu sababli asarda qayg‘udan qochish emas, balki uni anglash va undan ma’naviy xulosa chiqarish g‘oyasi ilgari suriladi.

Muallif insonni ruhiy jihatdan mustahkam bo‘lishga chorlaydi. Asarda inson qalbi turli hayotiy tebranishlar orqali chiniqishi va yetilishi ko‘rsatiladi. Hayotdagi qiyinchiliklar insonni sinaydi, biroq aynan shu sinovlar uning ichki bardoshini kuchaytiradi. Jubronning qarashicha, inson boshidan kechirgan qayg‘ular uni yanada sabrli, chuqurroq fikrlaydigan va boshqalarning dardini his qila oladigan shaxsga aylantiradi. Shu jihatdan asar insonni ruhiy jihatdan barkamol bo‘lishga undovchi muhim ma’naviy manba sifatida namoyon bo‘ladi.

Asarda insonning ichki dunyosini anglash masalasiga ham alohida e’tibor qaratilgan. Muallif o‘quvchini o‘z qalbiga nazar tashlashga, ichki kechinmalarini tushunishga va his-tuyg‘ularini inkor etmaslikka chorlaydi. Ko‘pincha inson qayg‘u, qo‘rquv yoki iztiroblarni yashirishga harakat qiladi, biroq Jubron bunday yo‘l insonni ruhiy jihatdan yanada zaiflashtirishini anglatadi. Muallifning fikricha, inson o‘z tuyg‘ularini tan olib, ularni anglagandagina ichki osoyishtalikka erisha oladi. Shu bois asarda ruhiy halollik va o‘zini anglash g‘oyasi muhim o‘rin egallaydi. Bundan tashqari, bo‘lim insonni hayotdagi har bir holatdan ma’no topishga undaydi. Muallif nafaqat quvonch, balki qayg‘u ham inson uchun muhim hayotiy tajriba ekanini ko‘rsatadi. Inson boshidan kechirgan har bir sinov unga yangi ruhiy tajriba, hayotiy saboq va ichki yetuklik olib keladi. Shu jihatdan asar o‘quvchini hayot hodisalariga yuzaki emas, balki chuqur falsafiy nigoh bilan qarashga o‘rgatadi.

Mazkur essening tarbiyaviy аҳамияти shundaki, u insonda sabr, matonat, ruhiy bardoshlilik va hayotga ongli munosabat kabi fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, zamonaviy inson ruhiy bosimlar, yolg‘izlik va turli hayotiy muammolar bilan yuzlashayotgan bir davrda ushbu asardagi fikrlar katta ma’naviy аҳамият kasb etadi. Asar insonni tushkunlikka berilmaslikka, har qanday qiyinchilik ortida ham ma’lum hikmat va o‘sish imkoniyati borligini anglashga undaydi. Shuningdek, asarda insoniy tuyg‘ularning tabiiyligi ulug‘lanadi. Muallif qayg‘uni yashirish yoki undan uyalish kerak emasligini ko‘rsatadi. Chunki qayg‘u ham inson qalbining tabiiy holatlaridan biridir. Ana shu qarash o‘quvchini o‘z ruhiy olamini erkinroq qabul qilishga va boshqalarning kechinmalariga ham mehr hamda tushunish bilan yondashishga o‘rgatadi.

Umuman olganda, “Shodlik va qayg‘u haqida” bo‘limi katta tarbiyaviy va ma’naviy ahamiyatga ega bo‘lgan falsafiy-badiiy matndir. Unda inson ruhiyati, sabr, ichki kamolot va hayotning ma’nosi haqidagi

chuqur qarashlar ilgari suriladi. Shu sababli ushbu bo‘lim o‘quvchini nafaqat estetik jihatdan boyitadi, balki uni ruhiy va ma’naviy jihatdan ham tarbiyalaydi.

Xulosa qilib aytganda, Jubron Xalil Jubronning “An-Nabiy” asaridan olingan “Shodlik va qayg‘u haqida” bo‘limi falsafiy mazmun va yuksak badiiy mahorat uyg‘unlashgan asardir. Muallif inson ruhiyatining murakkab qirralarini chuqur ochib bera olgan. Asarda qo‘llangan ramziy obrazlar, poetik uslub va badiiy vositalar matnning estetik ta’sir kuchini oshiradi. Shu sababli ushbu bo‘lim nafaqat adabiy, balki ma’naviy-falsafiy jihatdan ham katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jubron Xalil Jubron. An-Nabiy. — Bayrut, 2005.
2. Jubron Xalil Jubron. Payg‘ambar. O‘zbekcha tarjima.
3. Quronov D. Adabiyot nazariyasi asoslari. — Toshkent, 2018.
4. Ibrohim Haqqul. Badiiy tafakkur va ruhiyat. — Toshkent, 2015.